

SZAK- IRODALOM

VELICS LÁSZLÓ: VÁNDORELŐADÁSAIM AZ EGYHÁZI MŰVÉSZETRŐL. Budapest 1912. A Szent István Társulat kiadása. 4° 200 l. Ára 3 K 50 fill. A tudós jezsuita páternek ez a szép könyve Ipolyi Arnoldot juttatja eszünkbe, az egyházi művészetnek nálunk első apostolát. Ez a jeles püspökünk azonban csak ritkán szállt le az akadémia előadói széke- nek magaslatáról. Velics tíz év óta szüntelenül vándorol. Ma arisztokraták exkluzív körében tart előadást, holnap kispapok szemináriumában vagy falusi plébá- nosok gyülekezetében beszél. Mindenütt ugyanazzal a készültséggel, buzgósággal, lelkesedéssel. Hatása ily- formán jóval szélesebbkörű, mint volt Ipolyié; az az eredmény azonban egyelőre aligha több, mint amennyi a tudós püspökünktől megindított mozgalomé volt. Ipolyi korában mindenfelé a gótikát tartották az egyházi művészet egyedül üdvözítő stílusának; emellett legfeljebb még a román stílus érvényesülhetett. Vértel művész, egy-két építésztlől eltekintve, sehogyan sem tudott beletörődni ezeknek a más korok szellemét hirdető művé- szeti stílusoknak a békóiba. Az élelmes mesteremberek, akik az igazi művészek helyét elfoglalták, a gótika szellemtelen utánzásával olyan kasirozott világot terem- tettek az egyházi művészet terén, hogy ebben minden elültetett friss virág még bimbózása előtt elfonnyadt. Velics László még Ipolyi korának a képviselője. Így nem csoda, ha művében ugyancsak dicséri azokat a „stílszerű“ restaurálásokat és modern utánzatokat, ame- lyek láttára a mai kor gyermeke sírni szeretne, mint Marius Karthago romjain. Régi építészeti emlékeink túlnyomó részéről a „stílszerű“ restaurálások törölték le a régi művészet himporát s ezek ma többnyire épp oly száraz paradigmatkák, mint a gótikát utánzó modern templomok, szobrok vagy festmények. Kár, hogy nagy- műveltségű szerzőnk ilyenek érdekében fejt ki propa- gandát. Ez mindazonáltal nem igen lesz kárára az egy- házi művészetnek. Amit ugyanis ez utóbbi irányításáról Velics mond, az inkább a vezetőköröknek szól. S mer- jük hinni, hogy ezek már nem lelkesednek föltétlenül a pseudogótika iránt, mint valamikor Ipolyi és kortársai. A művészeti ismereteknek különben igen gazdag tár- háza Velics László könyve. Felöleli benne mindazokat a technikákat, amelyek az egyházművészet körébe vá- nak s mindenütt egyazon biztonsággal uralkodik anya- gán. A szövetről, hímzésről és csipkéről még nem igen olvastunk rövidebb fejtegetéseket, mint itt. Mégis szinte érthetőbben magyarázza meg ezeket a komplikált tech- nikákat, mint nem egy vastag német könyv. A hímzés- ről és zománccról szóló előadásokat olvasóink is ismer- k. A Magyar Iparművészetben jelentek meg először. Igen hasznos útbaigazításokat találunk Velics könyvé- ben azok a művészek, akik egyháziak részéről jutnak feladatokhoz, amennyiben szerzőnk a templomok fel- szerelésének egyes tárgyaira vonatkozólag rendre ismer- teti az egyház részéről az úgynevezett rubrikákban fel-

sorolt követelményeket. Ezek azonban nem állják útját annak, hogy az egyházművészetben is a mi korunk felfogása és ízlése érvényesüljön. Hogy külön- ben Velics maga nem elvi ellensége a modern művészet- nek, ez a könyve befejező sorából nyilvánvaló. Ezek- kel arra az útra vet világot, amelyen az egyháziak és a művészek a siker és a kölcsönös megértés jegy- ben találkozhatnak. S bár felfogása különbözik a miénk- től, hisszük, hogy ezen az úton mi is találkozni fogunk az illusztris szerzővel. P. L.

A MODERN ANGOL IPARMŰVÉSZET GAZ- DASÁGI JELLEGE. (Dr. Bruno Rauecker: Die wirtschaftlichen Grundlagen des modernen Kunstgewer- bes in London.) E füzet szerzője szociológus és a műn- cheni egyetem jeles nemzetgazdászának, Lujo Brentano- nak szemináriumában dolgozik. E szeminárium abban is sok tekintetben felülmúlja a többi német egyeteme- kéit, hogy nemcsak a termelés gazdasági, hanem az ipari termelés intellektuális és művészi kérdéseit is so- kat foglalkoztatják. Amily dicséretes ez a szempont, amelyre az objektív szociológiai kutatások fogyatékos- ságai szorították rá a fiatalabb nemzedéket, éppen annyiszor válhatik ez veszedelmessé, kivált az irány- zat első idején. Mert a művészet s a gazdaság szem- pontjait mégsem lehet mindig azonagy szemzőből nézni. Íme, itt van mindjárt egy példa: Egy fiatal — s a német iparművészet nagyságával eltelt tudós — átmegy Londonba s pár heti „tanulmány“ után vissza- tér hazájába, ahol egy felolvasás keretében elintézi az angol ízlést, az angol művészetet s kivált az angol iparművészetet. Megnézett néhány iskolát, elolvasott néhány hivatalos reportot, megnézte a boltok kiraka- tait és az Underground pályaudvarait s menten kész a véleménye: az angol iparművészet megfenekelett a kézművességben s nem is jut tovább, mert hallani sem akar a mi kapitalisztikus termelésünk legfőbb elveiről: a munkamegosztásról és a gyári üzemekről. Ha a világ olyan egyszerű volna, amilyennek némely nemzetgazdasági szemináriumban nézik s ha egy vi- rágzó nemzet iparművészete nem volna oly sokféle- képp tagolt, osztályok és vidékek szerint változó, ak- kor könnyű volna csak úgy végigfűtyörésze London utcáit hazamenni és Münchenben pálcát törni Nagy- britannia ízlése felett. Ámde mi nem a német tuda- mányosságnak józanságával s nem a németek mos- tanában végsőkig felcsigázott féltékenységgel néztük e dolgokat, hanem megérténi akarással s akkor azt láttuk, ami nagyon ellenkezik e füzetke felfogásával. Azt láttuk, hogy Angliának nemcsak a kapitalista, de a középosztálya és a munkássága is aránytalanul nagyobb jövedelmű, mint a hasonló német osztályok tagjai. Ez lehetővé teszi a számukra a jobbanyagú, szolidabb formájú, kevesebb díszű, de tartósabb ipar- cikkek beszerzését. Az angol lakásban tehát valóban alig van nyoma a gépi termelésnek, de ez csak arra vall, hogy a pénzügyi viszonyok megengedik a kézzel készült bútor, szőnyeg, lámpa és egyéb holmik beszer- zését, viszont textil- vagy grafikai termékek művészivé tételében a gép éppen olyan hathatósan működik közre, mint Németországban. Angliában az iparművészettel nem találkozunk oly szembezőkő módon: az utcán, a pályaudvaron, a köztereken, bazároknak és kiállí-

tási helyiségekben, amint ez német nagy városokban lépten-nyomon megessék. Ott a művészi ízlés kúsgárgzó központja a családi tűzhely s ekörül szinte meglepően hangulatos és biztos művészi ízlést is láthatunk. Hány-szor üdvözöljük egy-egy bútorszövetben, egy székkormában, egy könyvfédélben, egy teáskannán őst azoknak a gyári cikkeknek, melyek Németországban éppen olyan formával, mintával, rajzzal és szerkezettel jelennek meg sokezerszeresen Wertheimnél és Tietznél, csak hogy — mégsem egészen olyan minőségben. Ha az angol iparművészeti műhely s az angol iskola nem mutat is oly sokoldalúságot, differenciált munkát, mint a német, ez, csak a gazdasági állapotot tekintve, jelent bizonyos elmaradottságot, de nem művészileg. Még a legmodernebb német szociológus, Werner Sombart is kénytelen elismerni, hogy a kettőnek szempontjai nem esnek egybe s a gazdaságilag oly visszamaradt közép-kori termelés iparművészeti szempontból elsőrangú dolgokat produkált. Való igaz, hogy az industrializmus erősödése Angliában is meg fogja teremteni azt a versenyt, amelyben ott is külső dísz fogja pótolni az anyag jóságát, a konstrukció biztosságát, amikor hűbőval, nagy dobba, röpiratokkal fogják hirdetni Angliában is a Qualitätsarbeits szükségét, amelyet egyelőre ők nem magyaráznak, hanem — gyakorolnak.

NÁDAI PÁL.

KARL KNOLL UND DR. FRITZ REUTHER: „DIE KUNST DES SCHMÜCKENS“, Dresden, Verlag Kühmann 1912. Egy világos nyelven megírt s mindamellét a filozófiai elmélyedést sem nélkülöző közhasznú vezérfontánál nyújt a két szerző itt a műveltebb körök kezébe, amely nemcsak a lakáskultúráról mond el megszívlelendő dolgokat, hanem a nyilvános építészeti és művészeti emlékek, valamint a kerttechnikai alkotások körébe is messze belenyúl s talpraesetten sorakoztatja azokat a félszükségeket, amelyekkel iparművészeti téren a jóízű és a díszítés művészi törvényei ellen szoktak vétkezni. A szerzők axiomája, hogy a díszítés a szemlélő előtt a tárgynak, melyet díszíteni van hivatva, sajátosságait kell hogy közelebb hozza s mint ahogy arra az anyag, szín és forma önmagától volna képes. Ezt a sajátosságot kell kiemelnie, kidomborítania s ezzel kell hogy erősítse az organikus alkotás jóleső hatását. Bizonyára oly alapigazság, amelyet minden iparművészettel foglalkozó egyén aláírhat, mert ezen a téren s épp ebben az irányban történik a legtöbb visszaélés. Ezt az organikus díszítést azonban, mely tehát soha sem áll ellentétben a díszítendő tárggyal, a szerzők egyrészt a hangsúlyozással, másrészt a megelevenítéssel tartják elérhetőnek. Utóbbiról azt mondja a könyv: „Organikai díszítés a megelevenítés csak akkor lesz, ha azzal az öntudatos céllal használjuk, hogy a tárgy sajátosságát fokozzuk“. Különösen áll ez az emberi alaknak virággal való díszítéséről, melyet a szín és forma karakterére való legnagyobb gonddal kell megválasztanunk. A könyv erősen kikél a díszítési dűh oly badarságai ellen, melyeket semmi művészi gondolat nem irányít s ebben nem tartja vissza az az aggodalom sem, hogy bizonyos iparágak esetleg megsínylenék ennek korlátozását, mert helyesen vélik a szerzők, hogy oly sok használati tárgyunk van, mely minden díszítő elemet nélkülözhet,

feltéve, hogy anyaga is célformája szerint organikusnak mondható. Kemény gánccsal illeték főleg a szerzők az oly ornamentumot és mintát, mely a tárgy természetétől, amelyen alkalmazzák, teljesen idegen s csak a véletlen szeszélyéből meríti létjogát.

PÁLYÁZATOK.

PÁLYÁZAT PLAKÁTRA. A Magyar Ásványvíz Forgalmi és Kiviteli Részvénytársaság megbízásából az Orsz. Magyar Iparművészeti Társulat általános, nyilvános pályázatot hirdet plakátra a következő feltételek mellett:

1. Tervezzék meg a Magyar Ásványvíz Forgalmi és Kiviteli Részvénytársaság által forgalomba hozott Borszéki borvíz plakátját, amely ötletesen és érthetően fejezze ki ennek az ásványvíznek oceanon túl terjedő nagy forgalmát.

2. A plakáton a következő szöveget kell feltüntetni: Borszéki borvíz, Budapesti igazgatóság: VI., Teréz-körút 22., Telefon: 162—84.

3. A részvénytársaság szívesen bocsát egy-egy ásványvízpalackmintát a pályázók rendelkezésére, ha evégből a társaság igazgatóságához fordulnak.

4. A plakát rajza legyen 63 cm széles és 94 cm magas. A két méret esetleg felcserélhető.

5. A pályázó akképpen tervezze meg a plakátot, hogy az litográfiát sokszorosítással nyombató legyen. Emellett legyen tekintettel arra is, hogy a pályázatot hirdető részvénytársaság a plakát rajzát megfelelően kisebbítve is felhasználhassa.

6. Csak teljesen befejezett, reprodukcióra alkalmas rajzokkal lehet pályázni. A sokszorosításra kerülő munka szerzője köteles a plakát elkészítését a nyomdában ellenőrizni és az esetlegesen megkívánt szöveg-változtatást végrehajtani.

7. A pályázaton csakis magyar állampolgár vehet részt.

8. A pályázat titkos; ennél fogva minden pályázó lássa el művét jelíggel s csatolja hozzá ugyanazzal a jelíggel zárt borítékban nevét és lakásának címét.

9. A pályaműveket 1913. évi január 10-ig, déli 12 óráig kell beküldeni az Orsz. Magyar Iparművészeti Társulat igazgatóságához (IX., Üllői-út 33—37.).

10. A pályázatot öttagú bírálóbizottság dönti el, amelynek elnökét és két tagját az Orsz. Magyar Iparművészeti Társulat, két tagját pedig a fentnevezett részvénytársaság küldi ki.

11. A pályázat feltételeinek mindenben megfelelő legjobb pályaművek díjazására a M. Á. F. K. R. T. összesen 600 koronát szánt és pedig:

egy 300 koronás... .. I. díjat,

egy 200 koronás... .. II. díjat,

egy 100 koronás... .. III. díjat.

Amennyiben a pályázatot hirdető részvénytársaság a pályadíjjal jutalmazottakon felül még egyik-másik pályaművet meg akarná szerezni, magának tartja

fenn a jogot, hogy az illető pályaművet, illetve pályaműveket megvásárolhassa a bírálóbizottság által megállapítandó összegben, mely 60 koronánál kisebb nem lehet.

12. A díjazott és megvásárolt tervek tulajdon- és sokszorosítási joga a pályázatot hirdető részvénytársaságot illeti meg.

13. Valamennyi pályaművet a döntés után a társulat legalább nyolc napig kiállítja az Orsz. Magyar Iparművészeti Múzeumban.

A nem díjazott s meg nem vásárolt pályaműveket a kiállítás után legkésőbb 30 napon belül el kell vitézni, mert ezen időn túl a társulat érték felelősséget nem vállal.

Budapest, 1912 december havában.

AZ ORSZÁGOS MAGYAR IPARMŰVÉSZETI
TÁRSULAT ELNÖKSÉGE.

PÁLYÁZAT PLAKETTRE. Pécs sz. kir. város közönségének megbízásából az Országos Magyar Iparművészeti Társulat általános, nyilvános pályázatot hirdet plakettre a következő feltételek mellett:

1. Tervezzék meg a Pécsi Dalárda félszázados jubileumának megörökítésére hivatott egyoldalú plakettet.

2. A plakett alakját (négyzet, kör, sokszög stb.) a tervező szabadon választhatja. Legyen azonban figyelemmel arra, hogy redukció után a vert plakett legnagyobb mérete a 8 centimétert meg nem haladhatja.

3. A pályamunkák méretei háromszor akkora legyenek, mint amilyen a végleges nagyság.

4. Pályázni lehet vázlatos mintával (plasztilin, viasz, gipsz) is.

5. A plakett kompozíciója legyen vonatkozással a dallal. Felhasználható a dalárdának jellegje:

Édes hazánk kedves dalunk,
Érted élünk, érted halunk.

Felhasználható e jelge dallamának kottája is. Emellett felhasználható még a dalárda jelvénye: Lyra, húrjain áthúzott nemzeti színű szalaggal. Kívánatos, hogy a kompozíció alkalmas módon Pécs városának egy jellemző részét is tüntesse fel. E részben Zsolnay Miklós úr, biz. elnök szívesen ad útbaigazítást és fényképet. Ugyancsak tőle (Budapest, IV., Váci-utca) kapható a dalárda jellegének kottája is.

6. A plakett felírata vagy körírata a következő legyen:

A Pécsi Dalárda félszázados jubileumának emlékére
Pécs sz. kir. város közönsége. 1912.

7. A plakett-bizottság

egy 1000 koronás és

„ 200 „ díjat tűz ki.

Az 1000 koronás pályadíj ellenében a pályamű szerzőjének, reprodukálásra alkalmas, teljesen befejezett gipszmintát kell elkészítenie és bemutatni. A pályadíj a minta végleges elfogadásakor lesz esedékes.

8. A pályázaton csak magyar állampolgár vehet részt.

9. A pályázat titkos. Ennélfogva lássa el minden pályázó művét jellegével és ugyanazzal a jellegével bíró zárt borítékban nevét és lakásának címét.

10. A pályaműveket 1913. évi február hó 3-ától déli 12 óráig kell beküldeni az Országos Magyar Ipar-

művészeti Társulat igazgatóságának (Budapest, IX., Üllői-út 33—37).

11. A pályázatot 5 tagú bírálóbizottság dönti el, amelynek elnökét és két művésztagját az Országos Magyar Iparművészeti Társulat, két tagját pedig Pécs sz. kir. város bizottsága küldi ki.

12. A díjazott pályaművek tulajdon- és sokszorosítási joga Pécs sz. kir. városát illeti meg.

13. Valamennyi pályaművet a társulat a jury döntése után legalább 5 napig kiállítja az Országos Magyar Iparművészeti Múzeumban.

A nem díjazott s meg nem vásárolt pályaműveket a kiállítás után legkésőbb 30 napon belül el kell vitézni, mert ezen időn túl a társulat érték felelősséget nem vállal.

Budapest, 1912. évi december havában.

AZ ORSZÁGOS MAGYAR IPARMŰVÉSZETI
TÁRSULAT ELNÖKSÉGE.

LEJÁRÓ PÁLYÁZATOK. 1913 január 20-án az Országos Magyar Iparművészeti Társulatnak két pályázata jár le. Az egyik a magyar bírói talár és főveg tervrajzára, a másik egy polgári esztétika szoba tervére szól. A pályázat részletes feltételeit a társulat igazgatósága megküldi mindenkinek, aki kéri.

IPARMŰVÉSZETI OKTATÁS

AZ ORSZ. M. KIR. IPARMŰVÉSZETI ISKOLA az idei drezdai nemzetközi művészetnevelési kongresszus alkalmából legutóbb közrebocsátott képes értesítőjét — amelyet f. évi 5. füzetünkben részletesen ismertettük — több kiválóbb külföldi szakíróknak megküldöttük, kik köszönőleveleikben a legteljesebb elismeréssel nyilatkoznak az iskola értesítőjében szemlélhető szép eredményekről. A levélírók javarésze meleg rokonérzéssel emlékezik meg iparművészeti iskolánk drezdai szerepléséről is. Különös dicsérettel emelik ki az iskola gyakorlati irányát és a figurális rajz tanításának újszerű és helyes módszerét, amely — mint már más alkalommal említettük — általános feltűnést keltett a kiállításon. Újabban több külföldi szaklap behatóan méltatta az iskola drezdai csoportját, a többi között a londoni The Art Teachers' Guild Record, amely számos képet közöl az iparművészeti iskola növendékeinek munkáiból.

AZ ÖTVÖSSÉG OKTATÁSA. Az iparművészeti iskola már évek óta foglalkozik az ötvösművészet oktatásának megoldásával. Lapunkban hírt adtunk arról a tanácskozásról, amelyet az intézet igazgatójának összehívására illetékes szakemberek folytattak. Annak eredményeként már több újítás is lépett életbe, melyek mind azt célozzák, hogy a fémek művészi feldolgozása tudatosan ápolassék. Mindenekelőtt az eddig külön működő zománczó és domborító szakosztály egy egységes ötvösművészeti szakosztállyá szerveztetett át,

ahol domborításon és zománczáson kívül fémvésés, cizellálás, ékszerészet és általában a kisplasztika is belekerült az oktatási programmba. Ez a program idők folyamán még bővülni fog. Az iskola vezetősége a régi tanárokon kívül gondoskodott olyan művezetőkről és szakoktatókról, ki az oktatás zavartalan menetét biztosítani képes úgy a nappali, mint az esti tanfolyamon. Az újszakerő munkáival az Iparművészeti Társulat karácsonyi kiállításának keretében mutatkozott be.

MAGYAR FŐHERCEG AZ IPARMŰVÉSZETI ISKOLÁBAN. Már hosszabb ideje annak, hogy József Ferenc főherceg szorgalmas látogatója az iparművészeti iskolának. A főherceg az ideai iskolaévről is beiratkozott és pedig a zománczó-műhelyben fog dolgozni, ahol már az elmúlt iskolaévben is néhány igen szép tárgyat készített. Hetenként két délután jelenik meg az iskolában nevelője kíséretében és 4 órától 7 óráig szorgalmasan dolgozik a többi növendékekkel együtt. A főherceg már bejelentette az iskola igazgatóságának, hogy a zománczó-osztályon való tanulmányainak befejeztével tovább is az iskola növendéke marad és a kerámiát osztályon fog dolgozni. A tanulmányi órák alatt a főherceg barátságosan elbeszélget tanuló társaival és örömmel mutatja meg nekik, ha valami szép zománccot sikerült készítenie.

AZ IPARMŰVÉSZETI ISKOLA MUNKAKÖZVETÍTŐJE. Iparművészetünk oktató intézete mind több és több kapcsolatot kíván keresni a gyakorlati élettel. Újabban tervbe vette, hogy nemcsak növendékei oldanak meg részben önállóan, részben tanáraik ellenőrzésével és irányításával készen felhasználható feladatokat, hanem kiterjeszti figyelmét volt növendékeire is, nyilvántartván kinek-kinek elfoglaltságát és képességeit, munkák közvetítését is elvállalja számukra.

AZ IPARMŰVÉSZETI ISKOLA LEVELEZŐ-LAPJAL. Jelen számunkhoz egy-néhány színes levelezőlapot csatoltunk olvasóink számára, mintegy annak az öröndetes körülménynek a jelzésére, hogy a művészi levelezőlap Magyarországon sem idegen. Nemrég több ízben is foglalkoztunk avval a sajnos ténnyel, hogy a külföld gyári termelése elárasztja Magyarországot az ízléstelenség se'ejtes termékeivel s evvel szemben alig van egy-két cégünk, amely felismerné az ezen a téren reá háruló kötelességet. A ritka, de öröndetes kivételek között felemlítettük annakidején az Iparművészeti Iskola növendékei által tervezett levelezőlapokat, amelyeknek kvalifikációjáról most személyesen is meggyőződhetnek olvasóink. Ezeknek az artisztikus levelezőlapoknak a megszületése jórészt M. P. dr. kultuszminiszteri osztálytanácsos érdeme, aki felismerve a magyar művészi iparnak ezen a téren mutatkozó fogyatékosságát, pályadíjat tűzött ki az Iparművészeti Iskola növendékei között művészi levelezőlapok tervezésére. Az áldozatkész műértő által iniciált verseny kitűnő eredménnyel végződött, olyannyira, hogy a R i g i e r J. E d e papírnemű cég azonnal hajlandónak mutatkozott azoknak sokszorosítására és forgalomba hozatalára. Az ő kiadásában jelent meg

harminc különböző levelezőlap, amelyekből most mutatót küldünk olvasóinknak s amelyek a kiadó cégnél és az Országos Magyar Iparművészeti Társulat útján egy koronás 10—10 lapból álló sorozatokban kaphatók. Hisszük, hogy olvasóink örömeiket lelrik majd bennük.

MEGKEZDETT HÍMZÉSEK VÁLLALATA. Az országos m. kir. iparművészeti iskola erkölcsi és művészi támogatása és ellenőrzése mellett Kele Vilma és Társa vállalatot kezdett, amelynek fő célja, hogy a leányiskolák növendékeit, valamint a művészi kézmunka iránt érdeklődő nagyközönséget a külföldről behozott többnyire silány minták helyett, művészi rajzokkal és színezéssel készülő megkezdett kézmunkával, illetőleg az ilyeneknek szövetre átvitt rajzával lássa el. Különös gondot fordít a vállalat a modern és magyaros ízlés népszerűsítésére, a nemesebb és változatosabb technikák gyakorlására és mindenekelőtt a becsületes és megbízható anyag felhasználására. A minták összeállításánál az Iparművészeti Múzeum nagybecsű régi magyar gyűjteményét és az iparművészeti iskola újabb rajzait használja fel. Mindennemű kézmunka művészi monitoringja, bőr- és batik-munka is megrendelhető a vállalatnál. Érdeklődők forduljanak hétköznapokon 9—1-ig (Iparművészeti Múzeum) Kele Vilma és Társához.

LAKÁS- BERENDEZÉS.

BIEDERMEIERES. E lap hasábjain nem egyszer volt már szó arról a túlzottságról, amibe a régi stílusok majomszeretete kergeti bele az ízlést Európaszerte. Soha akkora értékeket valódi, féltig valódi és egészen hamis régiségekért nem fizettek aukciókon, mint mostanában a Hôtel Drouotól kezdve a Dorotheumig, sőt a Teleki-térig. Soha úgy nem dúlt a Louis XIV rajongás, az empire-imádat és az altmeisseniert való sopánkodás, mint az utolsó évtizedben s ez komoly gondolatokat kelthet minden iparművészen, aki tudja, hogy a francia műipar hanyatlása mennyire összefügg a francia társadalom régiség-imádatával és gloire-rajongásával. Sajátságos, de lélektanilag nagyon érthető, hogy ez a heveny stílusjárvány azokban az amerikai és európai társadalmi osztályokban dúl legerősebben, amelyeknek mindenük megvan, csak az ósiségük vitás még egy kissé és amelyekben ennél fogva a falra akasztható ósöket a sarokba állítható és a vitrinákba helyezhető ósiségekkel kell pótolni. Ami azonban a Lajtán innen és túl történik a biedermeier jelszóval és cégére alatt, az egyenesen mulatságos és a Makart-ízlés ama szertelenségeire emlékeztet, amikor igen becsületes és szelídelelkű pékek meg reszelővágók lakásai utánózták Rembrandt műtermét hatalmas drapériákkal, fegyverekkel, alabárdokkal és viaszkoszorúkkal. Abba, hogy egy-egy amatőr- vagy táblabírólélek lakása ilyen vagy olyan mértékben biedermeier legyen, már régen

beletörődünk és az is kedves ötletnek tetszett — kíváltkézetben —, hogy egy-egy éjjeli kávéház berendezése Biedermeier-keretet adjon a habos feketéknek, vagy hogy egy derék fakereskedő Biedermeier-koszorús levélpapíroson értesítsen faraktára megnagyobbításáról. Ámde a múltnak e hazajáró lelket most már nemcsak itt-ott kopogtatnak, hanem valóságos kísérletjárás rendeznek a mit sem sejtő és modern életviszonyaiban modern ízlést kívánó emberiség ellen. Ha bemegy egy porcellánüzletbe és egypár becsületes kis tányért keressz, akkor a leghitványabb árút fogják eléd tolni, amilyen fűrészszé és körhintává dagadnak a nefelejcsokrocscák, azzal, hogy „ez aztán biedermeieres“. Olyan levélpapírosoknak, amelyeken galambocskák csókolóznak és szivecskék füstölögnek s amelyeken azelőtt csak bágyadt minden lányok leveleztek, most érdekességet ad az, hogy biedermeieres. És mi lett a becsületes, jó borbélytáblákkal, melyekről oly derűsen mosolygott ránk a régi világban frissen borotvált képével Wekerle Sándor? ... Mi lett? Hát ez is biedermeieres lett. Most vatermörderes Nestroy-figurák és nefelejcskékszemű Metternichék hirdetik, hogy ottbenn miért csattog az olló és a bajuszszütő. Lassan, de biztosan haladunk ízlésben vissza a múlt század negyvenes éveikhez és egy rózsaszínű límonádé-szaftban úszik az egész társadalom. S ez ellen végre is fel kell emelni a jó ízlés tiltakozó szavát. Akár a mi iparművészeink kvalitásait nézzük, akár a tőlünk nyugatabbra eső országokéit, a mai nemzedékben van annyi törekvés a becsületes anyagszerűség és a jó formák felé, van annyi ötlet a díszítések kitalálására, mint abban a korban volt, amelyhez most mindenki fejet hajtván zarándokol. S meg kell végre látni, hogy a hólyagos furníros szekrény, a pléhből préselt vaslámpa és a rosszul égetett bonbonniere akkor is silány portéka marad, hogyha akkora nefelejcsokrok vannak is belerakva vagy ráfestve, mint egy nagymamánk korabeli bőrfotel. N. P.

EGY HALÁLRA ÍTÉLT INTERIÓR-DARAB. Az acél és vas korszakának hanyatló kis kulturáját alig jellemezte jobban bútordarab, mint a pamlag, a szófa, a régi időknek ez a tisztes tanuja. Az otthon művészetét nem képzelhettük el nélkül, változatos formái híven tükrözték vissza a lakó lelki világát; támlájának többé-kevésbé merész ívezete, szövetének tarka vagy egyszerű mintája, szinte természetes kinyomataivá váltak a környezet egész hangulatának. Az oblitát szalon csak általa lett azzá ami s habár a szögletben állott is, központja volt a szobának, benne koncentráldott minden. Hasonlított a görögök tűzhelyeihez s az angol kandallóhoz. A szalon architektúrája önkéntelen is a szögletben álló szófa felé igazodott, mint a pókháló, melyben légy akadt fenn. Ott terjesztette ki a polgári kényelem e szimbóluma áldást osztó karjait a párnák, pamlagok mindenféle puffok duzzadó torlódásában, hajmeresztő nippe-ek, érzékeny születésnap emlékek megható szomszédságában. Előtte hosszúkás, nehéz kerek asztal s körülötte „fotel“-ek, tömzsi lábakkal. Ez a csendes zúg volt a delejes erő, mely mindent magához vonzott, melynek igézete alól nem vonhatta ki magát a dohányzó-asztalka sem, amint hogy általában minden bútordarab hódolattal teljesen hajolt meg előtte. Hát meg ha egy tisztes matrona is elfoglalta

rajta helyét főköltőben, régi divatú kis kapote-kalapban, körüle ugránczó unokákkal —, oh, akkor a szófát valóban a meghitt családiaság bensőségteljes bútorává avatta ez a jelenet. Csakhogy, fájdalom, semmi sem tart örökké. A szófa dicsőségét is megirigyelte a haladó kor, a modern interiór-művészet idestova lomtárba szánta ezt a kedélyes bútordarabot. Éppen vonzó tulajdonságai, bizalmas zug-poézise: a ferde kép, melyet a szobának ad: váltak végzetévé. A modern ember gyakorlott formaérzéke, a szobakultúra első parancsának azt tartja ma: „el a faltól“. A fal merev vonalaitól inkább emancipálni szeretnők magunkat, semhogy még élesbé tegyük azokat azzal, hogy széles hátú szófát ragasszunk hozzá félkörbe állított ülő alkalmatosságokkal. Ez az ornamentika, mely egy pálmalevélhez kötött és préselt ó-divatú csokorhoz hasonlít, nem felel meg többé egy modern szalonnak, mely mindenekelőtt szabad hatásra számít, ezt azonban nem érheti el, ha négy fala nehéz bútorokkal van vastagon aláhúzva. A legdivatosabb és legizlésesebb interióröknél a lehetőség határáig ignoráljuk az építész, hogy megszabaduljunk a korlátoltág érzésétől, azért tőlünk a szófát előbb kissé el a szöglettől s állították ferdén, hogy két falat érintsen. De ez is méltán smokkszerűnek tetszett nemsokára, mert gyanusan hasonlított egy fodrászlegény homlokba csüngő hajfürtjéhez. Aztán közepben jelöltek ki helyet a jó öreg bútoroknak, de akkor meg olyan gyámoltalan ügyefogyottsággal állott ott, mint egy jégen tipegő koros dáma. Mindinkább kisebbre zsugorodott össze szélessége s utoljára a szegény szófából közönséges fotóff vagy kisebb szék lett, mely a szoba közepén harmadmagával ölelt körül egy nyolcszögletes asztalt.

Szó ami szó, a mai kor könnyű, soktagú szalonna nem tudja, mit kezdjen a nehézkes szófával. Az ifjabb generáció alig is tudja már, mi célnak szolgált ez az öskorbeli lény. — Amióta még mátkapárok sem ülnek kettecskén összetett kezekkel rajta, senki sem tudja megmondani, mire való a kettős vánkoss? Ki ül ma már másodmagával egy sorban? s ha nem, akkor a szófán magányosan ülő bizony meglehetősen elhagyatottnak tűnik föl mindenki előtt. A józan észnek ezt a kritikáját a szófa nem élheti túl s meghal végelgyengülésben, hogy unokáink szörnyűkódva bámulják majd meg a múzeumokban megmaradt példányait.

KIÁLLÍTÁSOK

AZ ORSZÁGOS MAGYAR IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT ÜZLETI GRAFIKAI KIÁLLÍTÁSA ÉS KARÁCSONYI VÁSÁRA november hó 30-án nyílt meg. A kiállítás óriási anyagot ölel fel és betölti az Országos Magyar Iparművészeti Múzeum földszinti kiállítási csarnokait. A kiállítás hétköznapokon 9—1-ig és 4—7-ig, vasárnapon 9—12-ig látható. Belépődíj 30 fillér; a társulat tagjai ezidei tagsági jegyük felmutatása mellett ingyen tekinthetik meg a kiállítást. Részletes ismertetését a legközelebbi számunkban közöljük.

NEMZETKÖZI ÉPÍTŐMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS LEIPZIGBEN. Amint már említettük, a jövő esztendő májusában Leipzigban egy hatalmas, óriási arányokban rendezett kiállítás fog megnyílni, amely az egész világ építőművészetének jelenlegi fejlődési fokait fogja bemutatni művészeti és technikai szempontokból egyaránt. Leipzig városa 400.000 négyzetméternyi területet bocsátott a kiállítás rendelkezésére a Völkerschlachtdenkmal közelében, tehát a kiállítás nagyobb kiterjedésű lesz, mint a brüsszeli világkiállítás. A kiállítás célja, hogy kimerítő és részletes bizonyítást tegyen az egész világ architektúrájának fejlődéséről. Kétségtelen, hogy ez a kiállítás a legnagyobb mértékben aktuális, amit bizonyít az is, hogy az összes nemzetek már bejelentették részvételüket és most, a kiállítás megnyitása előtt háromnegyed évvel, máris 800.000 márká fölyt be a kiállítási területek bérrészege fejében. Majdnem az összes európai nemzetek rész vesznek s még a távoli Japán is be akarja mutatni ez irányú haladását. Magyarországon a kereskedelmi miniszter most szólítja fel az érdekelt köröket a menél nagyobb számú részvételre. A kiállítás kiterjed az építkezés minden fajtájára, az épületépítkezéseken kívül a vasút-, hid-, vízellátóépítkezésekre is és be fogja mutatni az összes technikai vívmányokat éppen úgy, mint a művészi fejlődést. A kiállítás főcsoportján kívül különös érdekességgel fog bírni Leipzig-Marienbrunn kertváros, amelyet ez alkalomra építenek fel 85 házból s amely a közönség elé fogja állítani a városépítkezésnek ezt a legmodernebb és legkedvesebb fajtáját. Mint történelmi érdekesség fog szerepelni a régi Leipzig, amely a hajdan oly sokat emlegetett város emlékét fogja feléleszteni. A kiállítás kiterjed a berendező művészetre is, azóval magában foglalja majd és feltárja a modern művészet legégetőbb problémáit. Ez kölcsönöz neki különös fontosságot. A modern művészeti kultúrának nincsen fontosabb kérdése, mint az építéssel úgy a berendezés, a technika, mint az artiztikum szempontjából s a legelső feladat az építészeti és a vele kapcsolatos feladatok megoldása. Remélhető, sőt bizonyos, hogy ez a nagyszabású kiállítás siettetni fogja a megoldást s ez megérteti velünk, hogy a jövő év májusa nevezetes dátuma lesz a modern művészet fejlődésének. — A magyar kormány még nem döntött afölött, vajjon hivatalosan részt vesz-e a kiállításon, vagy sem. S így a magyar építőművészeknek és építőiparnak a kiállításon való szereplése is kétséges.

ÜZLETI KÖNYVEK ÉS PAPIROSOK BERLINI KIÁLLÍTÁSA. Most, amikor az Országos Magyar Iparművészeti Társulat kereskedelmi grafikai kiállítására a közönség figyelmét a kereskedelemmel kapcsolatos nyomtatványokra felhívja, különös érdeklődésre tarthatnak számot azok az eredmények, amelyeket a nemrég Berlinben rendezett üzleti könyvek és papirosok kiállítása mutatott. A Künstlerhausban rendezett kiállítást egy értekezlet követte, amelyen Julius Klínger festőművész, mint előadó kifejtette, hogy bár a kiállítás kitűnően sikerült és bemutatta a legjobb eredményeket, amelyeket Németország produkált, mégsem tett bizonyítást az üzleti berendezések artiztikumának kiterjedéséről. A kereskedőknek alig tizedrésze vett igénybe üzleti nyomtatványainak elkészítésénél képzett művészi erőket, a

többiek a régi, művészietlen úton mozognak. Másrészt pedig nagyon nagy az opportunista szellem, amely arra törekszik, hogy a művészetből reklámozást csináljon s ezért, amennyiben módjában áll, egyes nyomtatványok megtervezését művészekre bízta, egyéb nyomtatványai pedig a régi izléstelen formában maradnak. Az igazi kultúra pedig azt követelné, hogy az összes nyomtatványokon szolid művészi ízlés vonuljon végig, amely egy belső szükségből, nem pedig feltűnési vágyból ered. Csak ilyen módon volna lehetséges az is, hogy az üzleti nyomtatványok a művészi ipar termékei maradjanak, amelyre a hivatásos művészet emberei csak vezető, irányító befolyással vannak, míg az említett reklámművészet csak néhány művészenek az üzleti grafika terére való kirándulását jelenti, amely mellett az illető cikkekkkel foglalkozó ipar egészen a régi állapotban marad. A többi felszólalások is ezekben a keretekben mozogtak és abban a végső konzekvenciában állapodtak meg, hogy a legfontosabb teendő az üzleti nyomtatványok előállításával foglalkozó iparművészeti irányú restaurációja.

IDEAL HOME. A „Daily Mail“ 1913-ban megismétli azt a kiállítást, amelyet már három ízben rendezett s amely az Ideális Otthont van hivatva bemutatni. Az „Ideal Home Exhibition London 1913“ nagy súlyt helyez arra, hogy a kiállításon a kontinens iparosai is részt vegyenek. Éppen azért a modern bútorkészítő iparosok számára ingyen bocsátja rendelkezésre a helyet a falakkal, tetővel stb. együtt, valamint ingyen végzi a felállítás, az eladás közvetítése és a csomagolással járó munkálatokat is, úgy, hogy a kiállító cégek csak a szállítás és a berendezés anyagának (szövetek, világítótestek stb.) költségeit viselik. A rendezőség azonban kifejezetten hangsúlyozza, hogy csak modern irányban dolgozó cégek közreműködésére reflektál s éppen azért fenntartja a jogot, hogy a beérkező kiállítási tárgyakat esetleg minden megokolás nélkül visszautasítsa.

MÚZEÁLIS ÜGYEK

AZ ORSZ. MAGYAR IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM GYŰJTEMÉNYEI az utóbbi időben lényegesen gyarapodtak és érdekes és tanulságos látnivalót nyújtanak a nagyközönségnek és gyűjtőknek egyaránt.

A földszinti oldalcsarnokban a Pesti Hazai Első Takarékpénztár ajándékaiként a múzeum tulajdonába került arabs szoba és a XVII. századi gyógyszer-tár közt Nemes Marcell ismert műbarát gyűjteményét helyezte el az igazgatóság. Nemes Marcell válogatott gyűjteményét letétképpen engedte át. A XIV—XVI. századi egyházi faszobrok, egy oltárpredella, egy monumentális indiai Buddhafej, néhány pompás keleti szőnyeg, római üvegedények és végül a XIV. Lajos korabeli, békateknő-, elefántcsont-, gyöngy-

ház-, réz- és ónberakású Boulle-íróasztal a legértékesebb darabjai.

A gyógyszertár másik oldalán egy kisebb és egy nagyobb interiőről a XVIII. századi angol bútorokat foglalja magába. E kecses formájú és tökéletes szerkezetű bútorok jól érvényesülnek a koruknak megfelelő keretben.

A kisebb szobában látható Glück Frigyes gazdag evőeszközgyűjteménye, mely művészi értékű példányokkal illusztrálja az emberhez oly közelálló eszközök fejlődését. Első pillanatra is felöltik, hogy volt tulajdonosa szeretettel gyűjtötte a kések, villák és kanalak pompás sorozatát. Évek türelmes munkájának, kutatásának eredményét láthatjuk itt két szekrényben elhelyezve magunk előtt. Külön kiemeljük, hogy nem csupán a nagyértékű evőeszközsorozat, hanem a befogadásukra szolgáló szekrényeket is az áldozatkész műbarát ajándékozta, hogy megfelelő keretben legyen a gyűjtemény bemutatható.

A nagyszobában felállított üvegszekrényben és a körülötte álló üveges angol szekrényekben a múzeum gazdag meissenai porcellángyűjteménye van kiállítva. A régi anyag, mely azelőtt az úgynevezett francia teremben volt látható, szintén idekerült és most a Gerhardt-féle gyűjteményből vásárolt gazdag csoporttal a fejlődés teljes képét adja.

Lényegesen megváltozott a hollcsi fajánszok csoportja. Ennek a gyűjteménynek, főleg figurális része, meglehetősen gazdagodott. Az újabb szerzemények, részben a régiek hasonló anyaggal egyesítve, öt új szekrényben vannak felállítva. Az kétségtelen, hogy e páratlanul álló sorozat nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a gyűjtők figyelme e jellegzetes és a külföld által is nagyrabecsült régi iparművészeti termékeinkre irányult. Éppen ezért a múzeum igazgatósága a gyűjteményhez méltó művészettörténeti monográfiának kiadását tervezi.

KÜLÖNFÉLÉK.

JUBILEUM. A „Magyar Szakírók Egyesülete” most ünnepelte fennállásának tizedik évfordulóját. Oly időben, amikor a szakszerű irodalomra még bizonyos fölényes tekintettel nézett le az az irodalom, mely a szakszerűtlenségből kultuszt űzött, bátorság és elhatározó erő kellett ahhoz, hogy a közös érdekek védelmére ilyen egyesületet alakítsanak. És a mostani jubileum fényesen igazolta azokat, akik annak idején ettől a szakirodalom fellendülését várták. Az ipari, a kereskedelmi, a közlekedési és pénzügyi szaksajtó ma jelentős tényezője annak a közgazdasági és iparsztráls életnek, amely nálunk folyik s ha újabb időben az ízlés, a kvalitás és a művészet szempontjait is beleviszi kritikáiba, akkor e részben csak a mi munkánkat könnyíti meg, magyar iparművészekét, akik a szaksajtótól is elvárhatjuk a termelők és fogyasztók ízlésé-

nek a nevelését. De miránk nemcsak ebben a részben tartozik ez a jubileum, hanem kedves személyi tekintetéből is. Azok, akik ma a szakirodalom vezető egyéniségei, hosszú ideig voltak a magyar iparművészeti irodalomnak is munkásai s külföldi kiállításokon, utazások és szemlék közben gyűjtött megfigyeléseik gyakran a mi lapunk hasábjain jutottak az iparos- és művészvilág tudatába. Iparművészeti irodalmunk azóta maga is nevelt magának író-nemzedéket s a művészi kritika szempontjai gyakran különválnak azoktól, amelyeket az ipari szakértő tart a maga kritikája alapjának. De ez megfelel a helyes fejlődéssel járó elkülönülésnek: a művészetnek egyre demokratikusabbá kell válnia s a mindennapos élet egész körét átfognia, viszont az iparnak, még a szorosan vett technikának is, egyre nagyobb súlyt kell helyeznie a formai tekintetekre, a művészetekre. E célok munkásai két csoportban küzdenek, de egy akarattal, kölcsönös szeretettel s az ilyen alkalmak a meleg üdvözlésen felül a baráti összetartozás érzését váltják ki belőlük.

A JEGYGYÜRÜ REFORMJA. Az alkalmazott művészet ma minden téren forrong, változik, új ideák kerülnek felszínre, új szépségek teszik derűsebbé, finomabbá, művészebbé az emberi életet; minden használati tárgy, amelyre bárminő szempontból is szükségünk van, új karaktert, a modern, tisztultabb érzésekkel és gondolatokkal illő új formát nyer. Alig van az ipari tárgyak között olyan, amely ezen a változáson, ezen a jövő tökéletesség felé vezető átforgalmódáson ne ment volna keresztül s azokat is, amelyek régi formájukban megmaradtak, rendesen valamely idegen körülmény, valamely hozzájuk fűződő hit vagy inkább babona akadályozott a modern átfejlődésben. A babona sehol sem érezteti magát olyan erősen, mint a jegygyűrűvel szemben. Az eljegyzés gyűrűje ma is az a síma, semmitmondó, egyhangú karika, amely már a Biedermeyer-időkben divatba jött s ma már az emberekbe belefészkelte magát az a tudat, hogy ez a gyűrű nem is lehet más, hogy jellege, rendeltetése, egész mivolta erre az egyszerű, szellemtelen formára utalja s úgy értik, mintha valami szentségtörést követnének el akkor, ha ezen a formán változtatnak. Pedig ennek a konzervatívizmusnak ebben az esetben nincsen semmi értelme, alapja, nem egyéb üres babonánál. A jegygyűrű úgy történelmi fejlődésénél, mint rendeltetésénél fogva egészen más alakot, formát, kiállítását igényel, amint ahogy a múltban a legváltozatosabb formákat mutatta is.

A jegygyűrű eredetileg hatalmas, jelentőségteljes szimbólum volt s csak az újkorban vesztette el lassanként ezt a szimbolikus jelentőséget, míg végre egyebet sem jelentett, mint az esketési ceremónia megtörténtét. Mi már teljesen elvesztettük annak tudatát, hogy a primitív leányvásárnak szimbolikus vásárrá való szelídülése csak igen lassú folyamat volt, hogy az emberek sokáig nem felejtették el a jegyajándékban rejülő jogi gondolatot, azt, hogy a jegygyűrű egyenes leszármazottja, helyettesítője a régebbi tényleges vételárnak s azért a jegygyűrű, amelyet a vőlegény a menyasszonynak ajándékoz, tulajdonképpen a lebilincselés és birtokbavétel tényét jelenti. És akkor is, mikor a

kereszténység kiküszöbölte az eljegyzésből ezt a régi, a pogány szellemre emlékeztető jogi gondolatot, egyidejűleg más, még mélyebb, még fenségesebb tartalommal teltette: a szerelem, a tőrés, az állandóság, az odaadás gondolatával. A gyűrű tehát, amely igen mély gondolatoknak kifejezője, sehogyan sem elégedhetett meg az egyszerű, kifejezéstelen külsővel, sőt ellenkezőleg, olyan formára törekedett, amely egyrészt kifejezze a méltóságát, másrészt lehetőleg megszólaltassa azt a szellemi tartalmat is, amellyel a gyűrű rendelkezett. Ezek után egészen természetes, hogy az ötvösművészetnek egyik legnevezetesebb, legtöbb változatosságra alkalmas adó produktuma éppen a jeggyűrű volt. Egy rövid pillantás az ötvösművészet emlékeit tartalmazó múzeumokba meggyőz arról, milyen hatalmas, előkelő multja van a jeggyűrűnek s milyen szegényes és szellemtelen ehhez képest a mi korunk. A komoly, ornamentális gót gyűrűk, a troubadour-idők beszélgő karikái, a reneszánsz csodálatosan finom alkotásai a jeggyűrűt valamennyien egészen más fényben és pompában mutatják be, mint a mi korunk.

A mi síma gyűrűnk csak takarékosági és főként nagyipari szempontok szüleménye. A gyártás adta ennek a szellemetlen formának nagy népszerűségét, természetesen azért, mert ez a forma az en-gros termelés szempontjából igen alkalmas. De a nagyipari szempont, a gyáros kényelme igazán nem lehet irányadó a közönségre nézve akkor, amikor egy ilyen jelentős ékszerről van szó, amely élete egyik legfontosabb eseményének szimbóluma. Másrészt pedig: az egyszerű, síma gyűrű egyáltalában nem felel meg a mai ember érzéseinek s nem tudjuk, miért kell az élet legfontosabb pillanatát egyazon ékszerrel jelképezni, amelyhez ilyenképpen hazugság tapad. A modern ötvösművészet ma már nagy haladást tett és képes arra, hogy a legkifejezőbb, legteltesebb művészi értékű gyűrűket bocsássa a közönség rendelkezésére, nem tudjuk, hogy a közönség miért ne venné igénybe. Természetesen akkor le kell mondani a gyűrűnek olyatán állandó hordásáról, amilyen most divatos, de azért ugyan nem lesz kár, mert nem valami dicséretes állapot az, hogy az asszonyok a jeggyűrűt, házasságuknak lelki tartalommal bíró jelentőségét sütés, főzés vagy bárminő házimunkák alatt is az ujjukon tartják. Ami pedig éppen a lelki tartalmat illeti, annak kifejezésére a megtervezett, artisztikus gyűrű sokkal több lehetőséget nyújt, mint a síma karika. Ez utóbbi a házasságot holmi tömegintézménnyé alacsonyítja le, mindenki megkapja ugyanazt a gyűrűt, amelynek formája a házasságot egészen konvencionális jellegűvé teszi. A megtervezett gyűrű evvel szemben lehetővé teszi azt, hogy mindenki a maga egyéniségének megfelelő gyűrűhöz jusson, hogy a jegyajándék kifejezze azokat a szubjektív érzéseket, amelyek két embert egymáshoz fűznek s hogy mindenki úgy tekintsen a jeggyűrűre, mint olyan ékszerre, amely ebben a formában egyedül az övé, az ő lelkének része, a jegyesével való kapocs egyéni kifejezője. Mindezek után nagyon kíváncsi volna, ha a közönség — mert hiszen egyedül tőle függ — visszatérne az artisztikus gyűrűhöz. Hogy is mondja Bölcs Náthán a három gyűrűről szóló mesében? — „Az igazi gyűrű valószínűleg elveszett!“ — Nos! keressük meg!

WALLOT †. Alig van egy esztendeje, hogy a hetvenedik születésnapját ünnepelte Németország, amely hálásan és tisztelő szívvel fordult a birodalmi gyűlés palotájának megalkotója felé. Az aggastyán megvárta ezt az ünnepet s azután elbúcsuzott mindazoktól, akik szerették s akik elismeréssel adóztak az érdemeinek. Ilyenek pedig igen sokan vannak, mert kétségtelen, hogy Wallot markáns és nagyszabású egyéniség volt, előkelő képviselője az építés művészetének. Hetven esztendőskorában halt meg s ez a szám megérteti velünk, hogy nem lehetett forradalmár, új magasokba törekvő merész újtó. A stílusok korában született és megmaradt a stílusok mellett, de — és itt van a legtöbb érdeme — nem a szolgáló utánzásával. Nagy tudását eredetiséggel és tehetséggel párosította s a stílusokba, amelyekben dolgozott, annyi szellemeséget, erőt és önálló kombinatív erőt tudott belevinni, mint csak igen kevesen. Korának legjobbjai közé tartozik és Németország nem hiába teszi le sírjára az elismerés és hála koszorúját.

VIRÁGDÍSZÍTÉS TELEKKÖNYVI BIZTOSÍTÁSA. Bécsben a császári palota (Burg) tőszomszédságában van a Michaelerplatzon a „Looschen“ ház, melynek síma sívár homlokzata sok szóbeszédre adott alkalmat a bécsiek között. A városi tanács a homlokzatnak olyan alakban való megtartását, amilyenben azt a ház építője tervezte, igen érdekes feltételhez köthette. Feltételül szabta ugyanis, hogy mind a három exponált homlokzatot megfelelő bronzvirágkosarakkal sűrűbben kell díszíteni, mint az jelenleg a második emeleten látható. A már meglévő 5 virágtartón kívül a Michaelerplatzi homlokzaton további öt — az eddigiekhez teljesen hasonló — bronzkosarat kell elhelyezni és pedig az egyes emeleteken szétosztva; azonkívül a Kohlmärktra és a Herrengassera néző összes másodemeleti ablakokat szintén díszes virágtartó kosarakkal kell ellátni. A tanács azonban nem elégedett meg annyival, hogy a virágok elhelyezésére szolgáló kosarak alkalmazását kívánta, — mert amint például itt Budapesten a legsűrűbben láthatjuk, a virágtartók rendszeren virág nélkül, árván lógnak a homlokzatokon, hanem elrendelte, hogy a ház mindenkorai tulajdonosai kötelesek, mindaddig, míg a homlokzat jelenlegi alakjában van, ezekben az összes kosarakban nyáron át tarka, színes virágokat, télen pedig zöldlevelű növényeket tartani és ápolni; ezt a kötelezettséget pedig a telekkönyvbe való beiktatással kívánták biztosítani, minek ellenében visszaadják a tulajdonosnak eredetileg letett 80.000 kor. kaucióját.

A SZENT LÁSZLÓ TÁRSASÁG ÜVEGFESTMÉNYEI. A Szent László Társaság népháza nagy csarnokának üvegtetőzetén most helyezték el Szent László legendáit ábrázoló üvegfestményeket, amelyeket Ungvár Sándor festőművész tervezett. Az ötven méteres képsorozat Szent László legendáiból a következő jeleneteket ábrázolja: Arany János költeményei után Szent László füve, Szent László Moldvában, továbbá Szent László király és a kún, váradi templom építése, Szent László vizet fakaszt a sziklából, szekér viszi Szent László holttestét. A tetőzet az üvegfestészet régi módja szerint, ólommal keretezett színes üvegekből

készült. Az egész alkotásban nagy monumentális érzék, igazi ősmagyar erő és stílusérvék nyilatkozik meg. Az anyagok kötöttségének ellenére meglepő a terv és a kivitel harmóniája. Az igen jól sikerült művészitüvegező és üvegfestő munkát Waltherr Gida műintézetében végezték.

BABÁK. A művészethez semmi sincs közelebb, mint a játék. Mindkét cselekvési forma a lélek legmélyén találta eredetét és éppen azért mindkettő oly régi, mint maga az emberiség. Nem lehetne megállapítani, melyik volt előbb és melyik később, valószínű, hogy egyszerre születtek, sőt legelső kezdeteikben egyik voltak. Mindkettő a lélek fölött energiamentiségének születte s tulajdonképpen ma is nehéz volna különbséget tenni a kettő között. A különbség talán ezek mennyiségbeli, művészet és játék ugyanazon esztétikus vágy különböző formájú megnyilatkozásai, de míg az egyik magába szívja az emberi élet minden lelki elemét, ellenállhatatlan erővel kiterjeszkedett az egész emberiségre, a másik megmaradt a gyermekek világában, ahol tulajdonképpen nem egyéb, mint a művészetnek primitív és öntudatlan megnyilatkozása. A játék számai tehát elsősorban és kettősen is érdeklik a művészettörténetet: a játszó gyermek és a játékok előállításával foglalkozó művészet szempontjából. Mindkét szempontból a játék valamennyi száma között a legelső helyen áll az emberi alak mása: a baba. Ez a játékok történetének legősibb és egyszerűsége leggyakrabban előforduló eleme, amely híven végigkíséri az emberiséget a primitív koroktól egészen a mai fejlettségi fokig. Eljátszani az emberi, a valóságos emberi életet — ez a játék örökké érdekes, mindig izgató formája és embert teremteni, mását adni a valóságos embernek — ez a művészetnek legrégebbi, soha el nem halványuló ideálja. A legprimitívebb korokban igen természetesen a művészet és a mesterség teljesen összefolytak s azok a kis kőből csiszolt emberi típusok, amelyek a neolitikorszakból reánk maradtak, éppen úgy szolgálhatták a játék céljait, mint ahogy legelső megnyilatkozásai a művészetnek. Sőt ebben az időben a vallás is használta ezeket az emberalakú figurákat s valószínűleg éppen a fetiszizmus által nyerte ez a mesterség az egyre nagyobb és nagyobb tökéletességet. Éppen a vallás okkupáló hatása miatt nincsen a játékbabának ebben a korban önálló története. Még az egyiptomiaknál is nagyrészt vallásos vagy kegyeleti szerepet játszottak a babák, apró kis női alakokat helyeztek el a sírokban, az elhunyt túlvilági szolgálóinak szimbólumait. Itt azonban már ráakadunk a játékok határozott nyomaira: mozgatható szájú krokodilusokra és más egyebekre, amelyekből egészen biztosan következtethető, hogy náluk már ismeretesek voltak a gyermeki játékoknak nálunk szokásos formái. Ugyanez áll az antik kultúrára, amelyben a játékbabák már nagy elterjedtségnek és ennélfogva nagy tökéletességnek is örvendtek. A görög kor babái agyagból készültek, nagy számban készültek mozgatható karokkal és lábakkal és ebben az időben szokássá vált a babák felöltöztetése is. Több

síremlek és más dombormű ábrázol babákkal játszó leányokat. Különben a görög művészet fejlettségét a cserépbabák mutatják a legtisztábban, amelyeknek rendeltetése jórészt szintén a játék volt s amelyek csodálatos finom bája, kifejezésteljes tökéletessége eléggé méltott. Az agyagbabák megmaradtak a középkorban is, bár kvalitásuk sokat veszített úgy a technika, mint a szépség tekintetében. A középkorban azonban divatba jöttek a fababák is, amelyeknek készítése külön mesterembereket foglalkoztatott s amelyek mozgatható tagokkal úgy készültek, hogy a kor szellemének oly kedves lovajátékokat lehetett velük vívni. Ebben az időben nagy lendületet adott a babakészítő mesterségnek a vallás is a betlehemek által, ez később a reneszánsz idején még fokozódott úgy, hogy az olasz és francia betlehemek egészen csodálatos tökéletességet adtak neki. A reneszánsz idejében keletkezett a nürnbergi híres játékipar és erre a korra esik a papíer-machénak, a babagyártás kedves anyagának feltalálása is. A XVIII. század folyamán Franciaország veszi át a vezetést és ebben az időben egészen hihetetlen magasságokba szökött a babakultusz. Maga a baba teste és feje nem sokat változott, megmaradtak az ormótlán fababák, de a baba-toilettek a legnagyobb fényűzéssel készültek s nem volt ritkaság az olyan baba, amelyért 20—22.000 lívrest is fizettek. Az ancien régime babái tökéletes divathölgyek voltak, akiknek megvolt a maguk garde-robeja éppen úgy, mint bármelyik femme du mode-nak. Természetesen Páris volt a játékipar központja, itt voltak a legnevezetesebb játékkereskedések, amelyek közül a legnagyobb hírre tett szert az: Au singe violet. A technika is egyre tökéletesedett, megszülettek a hajas, az alvó, a beszélő babák, majd a XIX. század elején, az empire-korban és különösen Angliában a karakterbabák is. A XIX. század nagy gyáripara azután rávetette magát ennek a szükségletnek a fedezésére is és bizony nem valami szerencsésen. Megcsinálták a babatípusokat, az élettelen, szellemtelen, örökké mosolygó porcellánfejeket, amelyek még manapság is annyira el vannak terjedve, mint a gyáripar izléstelenségének éber tanubizonyosságai. A legújabb időben azonban az iparművészet figyelme kiterjedt a gyermekjátékokra is és ma már nem ritkák a szellemes, izléses formájú babák. Mult számunkban volt alkalmunk bemutatni néhányat Käthe Kruse babái közül, hasonló bájos apróságok ma már örvendetesen nagy számban készülnek. Igen érdekesek a karakterbabák, amelyek a mindennapi élet ismert típusait jellemző kiállításban ábrázolják. A gyermekjáték lassanként hozzásimul a gyermek lelkéhez és arra törekszik, hogy meglegyenek benne azok az elemek, amelyeket a gyermek megért és szeret. Bár kétségtelenül ez nagyon nehéz dolog. Mert az okos felnőtt csodálkozva áll a rongyból készített, krumplicfejű baba előtt, amelyet kis gazdája oda nem adna a világ valamennyi babájáért sem. És semmiféle okoskodás nem világítja meg előttünk azokat a szépségeket, amelyeket az ő érző lelke egy ilyen primitív kis tákolmányba beleképez.

